

وَمَهْنَىٰ تَوْسِيپَ بَهْر

هَدَىٰ نَبَوَىٰ - چَآپ ۲

گوں مردمءَ پہ نیکی هَبْر بکن ات

سَنَد
S A N A D

BI

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(بنگج گون هاوندۀ نام ء کہ مزنیں بکشوک ء مہرآورانٹ)

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على اشرف الأنبياء والمرسلين سيدنا محمد المبعوث رحمة للعالمين
و على آله و صحبه اجمعين.

پروردگار گشیت:

﴿ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ
مُجْرِمُونَ ﴾ . ﴿ سورة بقره : ۸۳ ﴾ بزائ : وهندے ما چہ بنی اسرائیل ء قول گپت کہ شما ابی د
الله دگہ کسری عبادت مہ کن ات ، ء گون مات ء پتہ نیکی ء احسان بہ کن ات ، ء ہمے
پی مء گون سیراد ء وارسان ء چورہ ء مسکن نا ء گون مردمان شری ء نیکیں ہیر بہ کن ات ،
نمازان برجہ بدارات ء زکات دیان کن ات ، بلے ابی دء چی زے مردمان دگہ دراہی بچ ات انت ء
دی م اش تری نت انت . ۸۳)

تپاکی وشتبی ء پاندگ

وشتبی: یک رگ ء ریشگی وڑے ماں تہ انت کہ چہ آئی پنت ء کرد بے پگرہ چہ سہاء دیم
دئیگ بیت.

ء نیکیں وشتبی یک انسانی پاندگے انت کہ دراہیں نیکراہ پہ آئی لوٹگ بوتگ انت.

وشتبی ء دروشم سپتے انت کہ انسان ء فطرت ء گون بیت.

رہبند ء پاندگ، کارانی تہ ء مہکم بوتگ ء چو بھرہ بانگ ء پیم ء نبوتگ ء جاہ ء ٹکے نزاننگ.

اگاں راستیں کار اے پیم انت گڑا جہل ء نبشتانک پہ چے؟

پہ راستی ء، وشتبی ء ہترناکیں پُرشگ ء کپگے کہ مروچاں ما گون آئی ء دست ء پاد جنگیں
وشتبی ء راہے انت کہ دراہیں آزمانی نیکراہ پہ آئی لوٹگ بوتگ انت ء پگرہ زانت ء ہرابی
وشتبی ء شاہیم ء سپتہ انسانی ہنپدہ گون انت کہ ماں وتی ہکماں جاگہ ٹک ء نزانٹ انت،
انوں اے کہ مروچی ماں پاندگانی مہکمی گپت ء کرد ماں چاگرد ء سرہ چوش چہ یک نپر ء
گلے ء چست بیتگ. اے دراہیں کار مارا اوشنگ ء پسو دئیگ ء پہ چنت جُست ء کہ گون آیاتے
هور بنت دیم وت لوٹ انت.

● آیا آیات ء دلگوش گور کنوک ایوک بنی اسرائیل انت انچوش کہ لہتیں وئمئی کن
انت یا اے امت ہم ہور بیت؟ آیا کانود ء آیات ء زہم ء آیات رد کتگ ء یا اے
کہ آیات چہ ہکماں زورگ بیت؟

● سبب چہ (ناس - مردم) ماں آیات ء تہ ء کجام گس انت؟

● سبب چه وشتبی ء نیکی ماں آیاتء چی انت؟

● پہ نیکی ء هوربئیگ ء هبرء زور پردئیگ گون سکینے کہ ماں وت آیاتء اتکگ چی انت؟

اے آیات پہ کجام گساں گتگ بو تگ؟

یک وهده ته ء امام فخرالدین رازی ماں تفسیر کبیرء ء ابن حبان اندلسی ماں بحر المحيط ء ماں قرآن ء لهتیس دلیل آرگ بوتگ کہ بیدء چه آهانی وانگ ء گرانبھائیس سکیناں پہ محمدء امت ء آیانی زندء بے دسترنده هُج کن انت. انچوش کہ اے دوئیس سسا سراچاں گشتگ : ابوجعفر، محمد باقر ء چوشیں پنت داتگ کہ اے آیات پہ درستان پدراء زاهر ء ایر انت ء نلوئیت کہ تخصیص بکنیس ء اے چمشانک مهکم ترانت. (تفسیر رازی و بحرالْمحیط) ء دلیل ایش انت کہ موسی ء هارون گون وتی مزن شانیء گون نرمی ء آرامی فرعون اش هکم دات ء انچوش مئے پیغمبر ﷺ ء پہ نرمی ء ترندی ء یل دئیگ ء هکم داتگ. پروردگار گشیت: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾ {نحل: ۱۲۵} (وتی ربء نیمگء گون حکمت ء شریں نصیحتء توار بکن.)

﴿وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدْوًا بَغَيْرِ عِلْمٍ﴾ {انعام: ۱۰۸} ء زاہ ء بد مه کن همایاں کہ اے آبیء اللہ ء آیانی عبادت کن انت ، پرچا کہ گڑا آهم زاہ ء بد کن انت اللہ ء چه بے علمیء

﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ {فرقان ۷۲} ء وهده چه بیهودئیس کارانی گشء گوزانت گڑا گون شرافتء گوزانت

﴿وَأَعْرَضَ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ {اعراف: ۱۹۹} چه جاهلان یک کڑءء پہ بئے

ابن عجیبه اے آیاتء تفسیرء ته ء گشتگ: چه بنی اسرائیلء هر عهدء کرارے کہ گِزگ بوتگ ؛ هما عهدء کرار هم چه محمدء اُمئی ء گِزگ بوتگ. ء اے حکمتء گشگ آیانی کسه هان آیانی بدیاں پہ ما ماں قرآن ء هست انت تاں چه آ چیزانی تهء کپگ ء به پھریزیس داں چوش مه بیت ، آیانی پیسمء بیران بئیں. (تفسیر ابن عجیبع)

دراھیں مفسر گون ایشیء سِتک اش هست کہ اے سکین گون محمدء اُمئی ء یکجاء بنت ء آیان پدی بوتگ انت رد نہ انت. آلوسی ء گشتگ : هرکس بگوشیت اے آیاتء

امکان ندریت کہ احلاق و ارز
شے چیزاں منسوخ بنت

دیمی اسلام، امت انت، قول ھکم انت یا اے کہ گوں آیات، جھاد رد بوتگ، انت یا مراد چہ (مردم ماں آیات) نیکیں امتی انت، بید اشیء کہ نیکیں گپت گوں گُپر ءُ چشیناں سَر نہ انت، بید ایشی ما ھکم درگپتگ تاں آیان بدعای بکنیس ءُ بدیان مہ منیس ءُ گوں آیان جنگ بکنیس، چوشین مردمے چہ سوابہ راہ ءُ دور شتگ، (تفسیر روح المعانی)

متب چہ (ناس = مردم) ماں آیات ءُ کجام کس انت؟

آیات کریمہ چہ لسیں عھد ءُ کراہ ہبر کنت کہ ہاوندہ آ چہ بنی اسرائیل ءُ گپتگ ات ءُ پیسره گشگ بوتگ ات کہ لھتیں نہ لوٹ انت ءُ باور کن انت کہ اے یک المی انت ٹکے ءُ شان چہ ٹگے ءُ گوں جتا زانگ بیت۔ شان ءُ پائنگ ءُ ارزش ہما وھدی لازم انت مردمے گوں مردماں ءُ سیادہ وارساں بہ سگ ایت ءُ انسان ءُ اجازت انت کہ وھدے گوں ابیدہ وتی سیادہ مردماں ڈپک وارت ءُ سگ ایت پائنگ ءُ ارزش رھبند اوشتوک نہ بیت۔ چوشکہ پروردگار ءُ گشتگ : ﴿مَنْ أَهْلَ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بَدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ فَإِذَا ذَلِكَ بَأْنَهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيْنَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ، بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾ {آل عمران: 75-76} چہ اھلہ کتاباں لھتیں انچیں مردم ہم ہست کہ تو مزنیں گنجے آیانی گورا امانت بہ کن ئے آ ترا پدا دینت ئے ءُ لھتیں انچیں ہم ہست کہ یک دینارے آیانی گورا امانت بہ کن ئے ترا نہ دینت ئے تاں ہر وھدی آیانی سرا نہ اوشت ئے چش پمیشکا کن انت کہ ایشانی گُشگ انت مئے سرا بے وانندھیں مردمانی مال ءُ وِرگ ءُ ہچ گناہ ءُ جُست پرس نیست انت ءُ اللہ ءُ سرا پہ زانت دروگ بَدانت ، چوش وت ہم زان انت ، بے ھرکس وتی عھد ءُ کراہ وپا بہ کنت ءُ پھریز کاری بکنت ہچ شکے نہ انت ہاوند پھریزکاراں دوست دارایت،

گڑا چون بوت کنت کہ ہاوند چہ آیان عھدہ کرار بہ گپت کہ چہ آیان زانگ بہ بیت کہ اے پیمیں وشتبی ءُ پائنگ پہ یک جاگہ ہاسیں بنت؟

بزاں چہ اے آیات ءُ زانگ بیت کہ مراد چہ آیات پہ دراھیں مردماں بوتگ ءُ رھبندہ ارزش ءُ پائنگ ٹک ءُ جاگہ ے نزانٹ ءُ ہما کسے کہ گوشنت : اے پروردگار ءُ فرمان ءُ دراھیں مردم یکجاہ بنت ، گیش کنیس چہ : حضرت علی بن ابی طالب، امام محمد بن باقر، عطاء بن ابی رباح، ہما پیم کہ سیوطی ءُ چہ ماں منشورہ نقل کتگ ءُ چمشانکہ چہ مفسرانی شیخ ابن جریر طبری ، فخر رازی ، ابن کثیر ، ابن حیان اندلسی، قرطبی ، ماوردی، صاوی، بروسی، بقاعی ءُ ابن عاشور ماں تفسیراں ہم ہمیش انت۔ مارا چنکس لوٹ ہست دانکہ پہ علامہ قرطبی ءُ اے گالہ ماں آیات اے تفسیرہ پگر

بکنیں کہ فرمان کنت : پہ انسان ء شرتر انت داں ہبری مردمانی دیمء لہم ء دروشمے پہ ہمک مردم نیکبں ء بدینء ، پہ اہل سنت یاکہ بدعت دیمء بے شکء و شروی بہ بیت.، ہمے ہاترا ، آیات : ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ دراہیں مردماں ہور بنت.

متلب چه وشتبی نیکیں ماں آیاتء چی انت؟

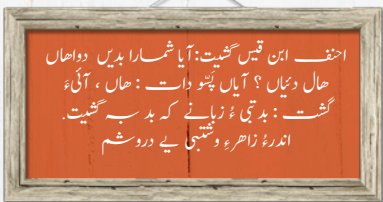
نوہ چه آیات ء چوش مالوم بیت کہ پہ درستان ہور وشتبیء دروشم یک پیمء بوتگ ء پہ یکی ء ہاسیں مردمء ء ایوک مہ بیت؛ چه ایشی اے پیمیں زانگ کہ گون گپت ء کردء یکجاہ بیت پہ پت ء مات، یتیم ء مسکیناں دُک نہ وارت کہ چه آئی پہ درستیں مہلوکء بئیت کہ چه آئی پہ یکی چارگء ایر بہ بیت.

چه ابن عباسء روایتے دیمء اتکگ کہ اے مانئء پہ یکی ء کنت، بلے پہ اے ستاء پھریزء ابن کثیرء پہ پچیس دیدء آورتگ کہ باز تفسیر گون (حُسن ، دروشم) ء گال کہ آئیء یکی یے بہ کنت درستانی مانئء گار نہ کنت ء گون آیانی تہ ء یکجاہ بیت. بزان : گون آیان شریء گون ہبر کن ات ء آیانی دیمء لہم بہ بئیت. ء ماں آکارء جوانئء زورگ ء ہرابی ء یل دئیگ ماں انت، انچوش کہ حسن بصری ماں اے آیاتء ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ گشتگ: نیکیں گپتء مراد ، کارء پہ جوانئء زورگ ء ہرابیء یل دئیگ، سکیناں سبر، یل دئیگ ء درگوز کنگ ء گون نیکیں گپتاراں مردمانی دیمء انت ہما پیم کہ پاکیں اللہ ء فرمان کتگ ء اے ماں ہمک وشتبی نیک ء رازی بئیگ انت.

چه امام محمد باقرء روایت اتکگ کہ ماں اے تفسیر ء گشتگ ات: گون آیان انچوش ہبر بکن ات کہ دوست دارات آیان گون شما ہبر بکن انت. (تفسیر زادالمسیر ابن جوزی) لہتیں چه پیش سلام گشگ پہ کتاب واہند ء ابید مسلمانان دگراں روا نہ انت ء عالم آیانء گنہکار گشتگ انت : چه آیاتء مراد : ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ سلام گشگ انت. (تفسیر ابن کثیر)

چوش کہ آیات : ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ پہ درستان نیکیں ہبر گشگ بیت ء پہ اے رنگء یکی یے نہ انت.

حسن ظاہر و باطن

وشتبی ء دروشم گالے انت چه آئی کساسے کہ مردم بہ توانیت گون دراہیں مردماں آئی ء کار بگپت ء باید انت اے وشتبی ء نیکیں گپتار چه دلء تہء چست بہ

بیت نہ اے کہ پاکیزہ کرارے بہ بیت۔ چوش کہ وھدے مسلمانیں مردم گوں گسے پہ نیکی ہبر بکت، پہ آیاس شریء ہیرے ماں دلء دارایت ء اے وشرواجی رھبند ء نیکیں وشتبی انت۔ (تفسیر ابن عاشور)

ھدائے رسول ﷺ گشیت : ھچ وھد شما مومن بوت نکن ات داں ھما وھد کہ دوست بدارات وتی ہرات ہاترا آچیزے ء کہ پہ وت دوست دارات، (بخاری و مسلم) انچوش کہ وھدے ماں مردم ء توانے نہ انت کہ گوں دراہیں انسانان نیکیں کار بکت، ھداوند ء ھکم داتگ داں گوں آیاس پہ نیکی ہبر بکن ات ء چیا کہ مردمے نتوانت گوں دراہیں انسانان کمک بکت، ھمے چہ نیکیں رواج ء نیکیں ہبر ء پنت ء نسیت ء کر مہ کنت۔ (تفسیر بقاعی)

نیکیں ہبر ء ھم گوں آور تگیں سکین ماں وت آیات ء چی انت؟

آزیزیں ہرات گوں من اے آیات ء راہء دلگوش کن۔ ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ﴾ (سورہ بقرہ: ۸۳) بزان : وھدے ما چہ بنی اسرائیل ء قول گیت کہ شما آبیڈ اللہ ء دگہ کسی عبادت مہ کن ات ، ء گوں

مات ء پت ء نیکی ء احسان بہ کن ات، ء ھمے پیم ء گوں سیاد ء وارسان ء چورہ ء مسکینان ء گوں مردماں شریں ء نیکیں ہبر بہ کن ات، نمازاں برجم بدارات ء زکات دیان کن ات، بلے ابید ء چیزے مردماں دگہ دراہیں بچ ات انت ء دیم اش ترینت انت۔ (۸۳)

اے آیات چہ بنی اسرائیل ء جھلء کاراں عھد ء کرار گپتگ انت:

- ماں عبادت ء اللہ ء توحید۔
- کرد ء کول نیکیں گوں (پت ء مات ، سیاد وارسان، چورہ ء مسکینان)
- نیکیں گپت گوں دراہیں مردماں ۔
- نماز وانگ ء زکات دئیگ۔

● آوہدہ ہاوندہ گیشتر چہ آیان ردی گپتگ ات کہ چہ شان اے عہدہ سکی کنگ ء
دیمے پدی روک بنت.

ما مزنی ء گشتانک ء ماں آیاتہ چہ چنت نیمہ درکارین:

- اے ہاوندی بیان نیکی ء وشرواجی کول ء کردی ء گوں ہم مچ کنگ ایت.
- ہاوندہ نیکی ء وشرواجی زبان ء کردی ء چو نمازہ زکاتہ دیمہ آورتگ چہ آیانی
بوہگ کہ اے دوئیں چہ اہم ء بلکیں چہ اسلام پیلپایاں ہست انت. انچوش اے
زانگ بیت کہ نیکی ء وشتبی دراہیں کارانی رہبند انت کہ اللہ پاکہ پہ آیان حکم
داتگ.

ہبرء کان کن

چہ اے آیاتہ: (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) زانگ بوت کہ :

- اے آیاتہ دراہیں مردم ہور بنت ء ایوک دیمگی مومن ء نیکیں نہ انت.
- درستیں پگر ہور وشرواجی بیت ء ایوکہ پہ شریں کردہ بدی ء پھریز ء تھنا نہ بیت.
- ایوک پہ بنی اسرائیل نبوتگ ء اسلام ء امت ہم ہور بنت.
- حکم انگت ہست ء رد کنگ نبوتگ.

وتسریں گپ، تران، توسیپ، وگلشی، لڑ

ہدائے رسول ﷺ گشیت: اے علم، چہ ہمک پشپدان، عادل اش زورانت، آئی، چہ افراطگرانی توسیپ، گوں اهل باطلانی هوری، تاویل، جاہل اش یات کن انت۔^۱

انچوش کہ مردمانی تھا رمبے هست انت کہ چہ هاوند سبحان، کلام پاک، پیغمبر ﷺ رد زورانت پہ رنگے کہ منهج علمی سے سلف صالح پہ ما رس اتگ هست، سازگار نہ انت، پہ نیگراہ، مراد، پروردگار، مزین ارزشت، یکرنگ نہ انت

چہ قرآن، لہتے آیات کہ پہ بید چہ مسلمانانی بابت، نازل بوتگ انت مسلمانانی ہاترا کارگرگ بنت، خاصیں آیات، پہ درستان حکم صادرکن انت، پہ قرآن، ہدائے رسول ﷺ، حدیثانی توسیپ، پھم، ہبران دئینت، انچوش کہ مسلمانانی دل، دماگان ردریں پھم، ریشگ جتگ، ماں آسر، چہ آیانی رواج، کردان دگہ ڈولی سے سرجنت کہ گوں اسلام، نیگراہ، ہج نزیکی سے نہ داریت۔

مارا ماں اے لڑانی درمیان، پہ اے واجہ ہانی ردریں پکران پجاروکی بیت۔

۱ - حدیث مشہور صحہ ابن عبد البر، وروی عن أحمد بن حنبل: أنه قال: هو حدیث صحیح.